

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Яна Бовсунівська,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

Олена Мірошниченко,

докторка психологічних наук,
професорка кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

ВИКОРИСТАННЯ ІГОР ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Розвиток мовлення у дітей з особливими потребами є важливим аспектом їхнього загального розвитку та соціальної інтеграції. Одним з ефективних методів корекційної роботи є використання ігор. Ігрова діяльність не лише зацікавлює дитину, але й створює комфортне середовище для навчання, де дитина може спілкуватися, експериментувати з мовою та розвивати свої комунікативні навички. Особливо важливим є те, що ігри дозволяють створювати індивідуальні підходи до кожної дитини, враховуючи її особливі потреби, темпи розвитку та специфічні труднощі в мовленні.

Л. Стахова вказує, що ігрові методи допомагають дітям долати бар'єри у спілкуванні, формують позитивне ставлення до навчання та роблять процес розвитку мовлення цікавим і природним. Ігри стимулюють розвиток таких ключових мовленнєвих аспектів, як вимова, словниковий запас, граматична правильність і вміння вести діалог [5].

Використання ігор для розвитку мовлення у дітей з особливими потребами є важливим аспектом сучасної педагогіки. К. Крутій зазначає, що ігри не лише сприяють розвитку комунікативних навичок, але й допомагають дітям краще соціалізуватися, розвивати увагу, пам'ять та дрібну моторику [2]. Дітям з особливими потребами часто важко адаптуватися в колективі, ігри ж створюють сприятливе

середовище для навчання та взаємодії, вони дозволяють дітям вільно виражати свої думки та емоції, що є ключовим для їхнього мовленнєвого розвитку, на що звертає увагу Т. Піроженко [2].

Ігри для розвитку мовлення у дітей, зокрема дітей з особливими потребами, можуть бути поділені на кілька основних категорій залежно від їх мети, форми організації та впливу на мовленнєві навички.

Основна класифікація ігор для логопедичної роботи включає такі перелічені типи.

1. За метою використання.

1.1. Артикуляційні ігри. Ці ігри спрямовані на розвиток артикуляційного апарату та формування правильної вимови звуків. Вони допомагають тренувати м'язи язика, губ та щелепи, що важливо для чіткого мовлення. Приклад: "Машинка їде" – діти вимовляють звук "р-р-р", імітуючи звук автомобіля.

1.2. Фонетико-фонематичні ігри. Цей тип ігор спрямований на розвиток фонематичного слуху, що допомагає дитині розрізняти звуки мовлення, чути їхні особливості та правильно відтворювати. Приклад: гра «Знайди звук» – діти слухають слова та повинні знайти той, який містить заданий звук.

1.3. Лексико-семантичні ігри. Такі ігри допомагають збагачувати словниковий запас дітей та розвивати їхні знання про значення слів. Приклад: гра "Що зайве?" - дитина вибирає предмет, який не підходить до групи за смисловим значенням (наприклад, серед фруктів – овоч).

1.4. Граматичні ігри. Ці ігри спрямовані на розвиток граматично правильного мовлення, формування навичок узгодження слів у реченнях та правильного використання граматичних конструкцій. Приклад: гра "Склади речення" - діти отримують слова, які потрібно поєднати у правильне речення.

1.5. Комунікативні ігри. Комунікативні ігри розвивають навички взаємодії та ведення діалогу. Вони допомагають дітям вчитися висловлювати свої думки, розуміти співрозмовника та реагувати на його репліки. Приклад: гра "Розкажи історію" - дитина складає короткий діалог або розповідь на задану тему.

2. За формою організації.

2.1. Індивідуальні ігри. Ігри, які проводяться з однією дитиною. Вони дають змогу адаптувати завдання до конкретних мовленнєвих труднощів дитини. Приклад: логопед

показує дитині зображення і пропонує описати, що на ньому зображено.

2.2. Групові ігри. Ігри, що проводяться в групі дітей. Вони не лише розвивають мовлення, але й сприяють формуванню навичок соціальної взаємодії, слухання та відповіді. Приклад: гра "Світлофор" - діти повинні реагувати на кольори світлофора, правильно промовляючи інструкції (червоний - стоїмо, зелений - йдемо).

2.3. Рухливі ігри. Цей вид ігор поєднує фізичну активність та мовленнєву роботу. Вони допомагають дітям зосередитися, а також сприяють розвитку мовлення через динамічні дії. Приклад: гра «Ведмедик іде» – діти ходять по колу і вимовляють слова або звуки у такт кроків.

3. За віковими особливостями дітей.

3.1. Ігри для дошкільнят. Ігри для наймолодших спрямовані на розвиток базових мовленнєвих навичок, таких як розуміння простих слів і фраз, засвоєння нової лексики та правильна вимова звуків. Приклад: "Назви предмет" - дитина називає зображені на картках предмети.

3.2. Ігри для молодших школярів. Для дітей молодшого шкільного віку ігри мають більш складний характер, включають завдання на розвиток зв'язного мовлення, збагачення словникового запасу та граматичні вправи. Приклад: «Закінчи речення» – дитині дають початок речення, і вона повинна завершити його власними словами.

4. За використовуваними матеріалами.

4.1. Настільні ігри. Ігри, що використовують картки, кубики, фішки та інші настільні елементи для розвитку мовленнєвих навичок. Приклад: логопедичне лото - діти вибирають картки з зображенням предметів та називають їх.

4.2. Цифрові ігри. Ігри на комп'ютері або мобільному пристрої, які адаптовані для розвитку мовлення у дітей. Цифрові ігри можуть включати інтерактивні вправи для тренування звуків, слів або речень. Приклад: додатки для розвитку мовлення, де дитина в ігровій формі виконує завдання на правильну вимову звуків.

4.3. Рольові ігри. Цей вид ігор залучає дітей до участі у ситуаціях, де вони грають певні ролі, що стимулює використання мовлення у різних життєвих контекстах. Приклад: гра "Лікар і пацієнт", де дитина вчиться вести діалог, ставити питання та відповідати на них.

Кожен тип гри може бути ефективно використаний для розвитку мовлення залежно від індивідуальних потреб дитини та поставлених цілей заняття. Ігри не лише роблять процес навчання цікавим, але й створюють умови для активного залучення дитини до мовленнєвої діяльності [1, 4].

Таким чином, використання ігрових методів у роботі з дітьми з особливими потребами є ефективним засобом для покращення мовленнєвого розвитку. Ігри не лише стимулюють мовленнєву діяльність, але й створюють комфортну атмосферу для навчання, допомагаючи дітям долати мовленнєві бар'єри, розвивати артикуляційні, лексичні та граматичні навички, а також інтегруватися в соціум.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ватаманюк Г. П. Ігрові технології як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. Вип. 19. Т. 3. С. 85-86.
2. Крутій К. А. Розвиваємо у дітей мовлення, інтелект і здібності. Запоріжжя : ТОВ "Ліпс ЛТД", 2010. 60 с.
3. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль: Мандрівець, 2010. 152 с.
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка, 2006. 456 с.
5. Стахова А. А. Логопедична робота з дітьми дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VII Всеукр. Заочн. Наук.-практ. конф. Суми, 2018. 198 с.